

Polityka zagraniczna Egiptu w okresie prezydentury Abd al-Fattaha as-Sisiego*

Jolanta Sierańska

Uniwersytet Warszawski

Celem artykułu jest analiza polityki zagranicznej Egiptu w okresie ponad trzyletniej prezydentury Abd al-Fattaha as-Sisiego, jej strategicznych celów i głównych kierunków, a także jej najważniejszego instrumentu, czyli zawierania sojuszy międzynarodowych. Analizie poddano również wysiłki czynione przez prezydenta as-Sisiego i jego ekipę w celu pełnego powrotu do roli lidera świata arabskiego i wpływania nie tylko na bliskowschodni układ sił, lecz także na sytuację w stosunkach międzynarodowych w Afryce Północnej. Ze względu na poważny kryzys gospodarczy w Egipcie duże znaczenie ma utrzymywanie silnych więzi i współpraca z państwami Zatoki Perskiej (Gulf Cooperation Council, GCC), a przede wszystkim z Arabią Saudyjską, Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi, Kuwejtem i Bahrajnem. Ich wsparcie finansowe jest Egiptowi szczególnie potrzebne w związku z przyjętym przez władze egipskie w listopadzie 2016 r. ambitnym programem reformatorskim, realizowanym przy wsparciu Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Zwrócono uwagę na powrót do sojuszniczej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, ale również poszukiwanie nowych opcji, czyli nawiązanie bliższych relacji z Rosją, kontynuowanie bardzo dobrej, czy nawet strategicznej współpracy z Izraelem, pogłębienie współpracy z Francją oraz potrzebę intensyfikacji relacji ekonomicznych z Włochami. Istotne znaczenie ma nawiązanie prestiżowej współpracy ze względów geoeconomicznych i geopolitycznych z Grecją i Cyprzem. Wskazano na brak normalizacji stosunków z Katarzem, Turcją i Iranem.

Przedstawiony został bilans sukcesów i słabości egipskich wysiłków dyplomatycznych oraz wpływ wewnętrznej destabilizacji ekonomiczno-politycznej po „arabskiej wiosnie” i sytuacji w dysfunkcyjnych państwach regionu Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej na bardziej efektywne realizowanie priorytetów w polityce zagranicznej Egiptu. Podkreślono wyzwania i zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne, w tym zmagania Egiptu z islamskim ekstremizmem (dżihadyzmem) na półwyspie Synaj.

Słowa kluczowe: Egipt, polityka zagraniczna, Abd al-Fattah as-Sisi, destabilizacja ekonomiczno-polityczna, państwa arabskie, państwa GCC, Bliski Wschód, Afryka Północna, państwa dysfunkcyjne, ekstremizm islamski (dżihadyzm), półwysp Synaj.

W niniejszym artykule zostanie podjęta próba zdefiniowania i analizy polityki zagranicznej Egiptu¹ prowadzonej w okresie ponad trzyletniej prezydentury Abd al-Fattaha as-Sisiego, jej strategicznych celów i głównych kierunków, a także jej najważniejszego instrumentu, czyli zawierania sojuszy międzynarodowych. Analizie poddane zostaną również implikacje sytuacji wewnętrznej tego państwa, zarówno politycznej, jak i ekonomicznej po okresie przemian zwanych „arabską wiosną”, wyzwania i zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne, w tym zmagania z islamskim ekstremizmem (dżihadyzmem²) na półwyspie Synaj, dla efektywnego procesu podejmowania decyzji w polityce zagranicznej. W artykule zostanie dokonana ocena wysiłków czynionych przez prezydenta as-Sisiego i jego ekipę w celu przywrócenia Egiptowi tradycyjnej roli lidera świata arabskiego i wpływania zarówno na bliskowschodni układ sił, jak i na stosunki międzynarodowe w Afryce Północnej. Przedstawiony zostanie również bilans osiągnięć, słabości i wyzwań w egipskiej polityce zagranicznej z odniesieniem do przyszłorocznych wyborów prezydenckich oraz scenariuszem o charakterze predykcyjnym.

Wstęp

Polityka zagraniczna każdego państwa jest zwykle kształtowana w taki sposób, aby służyć celom wyznaczonym w polityce wewnętrznej, realizować właściwie nakreślony interes narodowy, czy też rację stanu, z uwzględnieniem i właściwą analizą aktualnej sytuacji w środowisku regionalnym i w globalnym środowisku międzynarodowym. Kwestia środowiska regionalnego Egiptu ma dla niego istotne znaczenie po 2011 r. ze względu na kryzys w regionie i fakt, iż jest on otoczony państwami dysfunkcyjnymi

¹ Choć oficjalna nazwa państwa brzmi Arabska Republika Egiptu, autorka artykułu posługuje się skróconą, potoczną i powszechnie używaną zarówno w literaturze przedmiotu, jak i przez samych Egipcjan nazwą Egipt.

² Dżihadyzm jest derywatem od słowa dżihad. W j. arabskim słowo dżihad oznacza ‘wysiłek’ lub ‘walkę’. W islamie może oznaczać wewnętrzną walkę osoby z niższymi instynktami lub też walkę o budowanie dobrego muzułmańskiego społeczeństwa. Ale może również określać wojnę dla wiary przeciwko niemuzułmanom, czyli niewierzącym. Dżihadyci dzielą świat na „królestwo islamu” (*dar al-Islam*), czyli ziemie, na których panuje islam i gdzie szariat, restrykcyjne prawo normujące życie wyznawców islamu zwycięża, oraz na „królestwo wojny” (*dar al-harb*), czyli ziemie, na których nie panuje islam i gdzie w pewnych okolicznościach wojna w obronie wiary jest usankcjonowana. Termin dżihadyzm jest używany w stosunkach międzynarodowych od 1990 r. Powszechnie jest on definiowany jako religijnie inspirowana antyzachodnia ideologia, wedle której każdy muzułmanin ma obowiązek moralny, aby używać wszelkich dostępnych środków w celu podporządkowania całego świata islamowi. Jest on również antyzachodnim utopijnym ruchem społecznym, który opiera się na użyciu przemocy w celu promowania salafizmu – religijno-politycznego ruchu lub też bardzo wąskiej wizji islamu sunnickiego i postuluje jego odrodzenie poprzez powrót do pierwotnych źródeł, czyli do religii przodków. Zob. szerzej: ITAC, Canadian Centre for Intelligence and Security Studies, The Norman Paterson School of International Affairs, Carleton University, Trends in Terrorism Series, vol. 2006–4, *Militant Jihadism: Radicalization, Conversion, Recruitment*, <https://www.investigativeproject.org/documents/testimony/52.pdf> (data dostępu: 9.12.2017); *What is jihadism?*, 11.10.2014, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-30411519> (data dostępu: 9.12.2017).

takimi jak Libia, Sudan i krajami Maszreku, czyli Irakiem, Syrią, Libanem i Palestyną, i narażony przez to na infiltrację przez bojowników islamskich oraz na ich destabilizujące oddziaływanie. Sytuacja ta w sposób dramatyczny naraziła Egipt już w czasie rządów prezydenta Muhammada Mursiego i Braci Muzułmanów na ogromny przemyt przez jego terytorium zaawansowanego technologicznie uzbrojenia i osłabiła potencjał Egiptu do odgrywania ważnej roli w regionalnych stosunkach międzynarodowych o wiele bardziej niż to miało miejsce w okresie ostatnich lat rządów prezydenta Hosniego Mubaraka, którego krytykowano za spadek znaczenia tradycyjnej roli Egiptu jako lidera regionu³. Czy zatem podejmowane decyzje w polityce zagranicznej przez prezydenta Abd al-Fattaha as-Sisiego od czasu objęcia urzędu w lipcu 2014 r. uwarunkowane są przede wszystkim rozwiązywaniem nabrzmiałych kwestii wewnętrznych, a poprzez to mają na celu spowodowanie zmiany percepcji Egiptu oraz odbudowywanie zaufania państw zachodnich, jego utraconych regionalnych i globalnych ról i pozycji międzynarodowych? W wyniku „arabskiej wiosny” Egipt nie podzielił i nie mógł podzielić losów Libii czy Syrii, nie rozpadły się w nim struktury państwowe, nie zaczęła wojna domowa: ze względu na postawę armii egipskiej, gdyż jest ona nadal najważniejszym strategicznym sojusznikiem Zachodu wśród państw arabskich i gwarantem bezpieczeństwa Izraela, oraz potęgę militarną na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, lecz proces przemian nie przyniósł oczekiwanych rezultatów, nie wpłynął na poprawę wizerunku tego państwa na arenie międzynarodowej i spowodował pauperyzację egipskiego społeczeństwa. Polityczna i ekonomiczna sytuacja wewnętrzna w Egipcie jest nadal niestabilna, a nawet uległa pogorszeniu. Nie ma pracy dla młodych Egipcjan, a w związku z tym ich poziom życia uległ drastycznemu obniżeniu. Gospodarka wymaga głębokich zmian strukturalnych, wyboista droga do uzyskania swobód obywatelskich zaprowadziła donikąd, gdyż są one nadal ograniczane i łamane, a represje wobec przeciwników władz egipskich są stosowne na szeroką skalę. Stąd zdaniem Sahar Aziz z Rutgers Law School i Center for Global Policy, eksperta ds. Bliskiego Wschodu⁴, w Egipcie można zaobserwować nostalgię za erą Mubaraka przede wszystkim właśnie ze względu na pogorszenie się sytuacji ekonomicznej w kraju. Jednak największym wyzwaniem dla prezydenta as-Sisiego jest obecnie zagwarantowanie bezpieczeństwa wewnętrznego i walka z dżihadyzmem, z tzw. Państwem Islamskim i jego wpływami na Synaju – ugrupowaniami terrorystycznymi Ansar Bait al-Makdis („Supporters of the Holy House”), obecna nazwa Wiljat Sinai („The Sinai Province of the Islamic State”), oraz Ansar asz-Szari’a („Zwolennicy Prawa Koranicznego”). Od kilku lat działalność terrorystyczna tych ugrupowań, których skład tworzy mieszanka rdzennych arabskich Beduinów z Synaju, bojowników z zagranicy i bojowników palestyńskich

³ Abdel Monem Said Adly, *Post-Revolution Egyptian Foreign Policy*, Brandeis University, Crown Center for Middle East Studies, Middle East Brief, listopad 2014, nr 86, <https://www.brandeis.edu/crown/publications/meb/MEB86.pdf> (data dostępu: 9.12.2017).

⁴ Zob. S. Aziz, Professor of Law and Chancellor’s Social Justice Scholar, <https://law.rutgers.edu/directory/view/8277> (data dostępu: 9.12.2017).

ze Strefy Gazy, jest wymierzona nie tylko w bezpieczeństwo wewnętrzne Egiptu, lecz także regionu Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Izrael jest drugim głównym celem ataku obok Egiptu⁵. W Egipcie atakowane są przede wszystkim obiekty wojskowe, przedstawiciele armii, służb porządku publicznego oraz Koptowie, stanowiący mniejszość (10–18%) egipscy chrześcijanie ortodoksyjni (monofizyci) oraz ich kościoły⁶. Najkrwawszy zamach w dziejach Egiptu do którego doszło w meczecie Bir al-Abed na Synaju 24 listopada 2017 r., w którym dżihadysty zamordowali 305 osób, a ponad 60 ranili, pokazuje zarówno skalę tego problemu, jak i determinację terrorystów, którzy nie cofną się przed niczym i których jednym z celów jest również odbudowanie Kalifatu. A jak pisze jeden z najbardziej przenikliwych realistów politycznych Henry Kissinger w książce pt. *Porządek światowy*, ugrupowania dżihadystyczne kwestionują nie tylko regionalny, ale i międzynarodowy system bezpieczeństwa⁷. Gdyby zatem prezydentowi as-Sisiemu udało się przywrócić bezpieczeństwo i spokój na Synaju, co jak do tej pory jest wyzwaniem karkołomnym, percepcja jego rządów i jego pozycja, zarówno w Egipcie, jak i na międzynarodowej scenie politycznej, zyskałaby ogromnie. Przywrócenie bezpieczeństwa na Synaju wpłynęłoby również na ustabilizowanie sytuacji w Afryce Północnej. I być może nawet inaczej oceniono by jego prezydenturę, która jest krytykowana za zdławienie podjętej próby demokratyzacji kraju, powrót do standardów autorytarnych oraz podporządkowanie sobie parlamentu i mediów. Krytykuje się ją również za poważny kryzys gospodarczy i społeczny w państwie, nasilenie działań aparatu represji i ograniczanie praw politycznych oraz wolności obywatelskich, jak również za korupcję i nepotyzm. Władza ustawodawcza, która pełni jedynie rolę listka figowego w autorytarnym sprawowaniu rządów przez prezydenta (nowy parlament zebrał się po raz pierwszy w styczniu 2016 r.⁸ od czasu rozwiązania przez sąd izby niższej, czyli Zgromadzenia Ludowego w 2012 r.) składa się obecnie w przeważającej mierze z kandydatów niezależnych oraz kilku reprezentujących partie polityczne, bez znaczącej opozycji⁹. Ta sytuacja jest wynikiem przejścia procesu reform

⁵ Zob. szerzej: J.M. Sharp, *Egypt: Background and U.S. Relations*, Congressional Research Service, Prepared for Members and Committee of Congress, 24.03.2017, <https://fas.org/spp/crs/mideast/RL33003.pdf>, s. 13–14 (data dostępu: 10.12.2017); M. Atef, *Sinai's suffering, the peninsula has become a breeding ground for terror*, „Foreign Affairs”, 13.03.2017, <https://www.foreignaffairs.com/articles/egypt/2017-03-13/sinai-s-suffering> (data dostępu: 10.12.2017).

⁶ Zob. R. Morgan, *History of the Coptic Orthodox People and the Church of Egypt*, Friesen Press, Victoria 2016; Afaf Lutfi as-Sajjid Marsot, *Historia Egiptu. Od podboju arabskiego do czasów współczesnych*, tłum. Z. Landowski, Wydawnictwo „Książka i Wiedza”, Warszawa 2009, s. 11–13; B. Stępniewska-Holzer, J. Holzer, *Egipt stulecie przemian*, Wydawnictwo Akademickie Dialog, Warszawa 2006, s. 7.

⁷ Szerzej zob. H. Kissinger, *Porządek światowy*, tłum. M. Antosiewicz, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2016, s. 120–142.

⁸ Na mocy konstytucji przyjętej 18 stycznia 2014 r. egipski parlament jest jednoizbowy i składa się z Izby Reprezentantów (Majlis Al-Nuwab). Zob. *Egypt, Constitution of the Arab Republic of Egypt 2014*, International Labour Organization ILO, <http://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/97325/115441/F-298235956/EGY97325%20Eng.pdf> (data dostępu: 10.12.2017).

⁹ J. Khalil, *Egypt's roadmap to nowhere*, „Foreign Policy”, 7.01.2016, <http://foreignpolicy.com/2016/01/07/roadmap-to-nowhere-egypt-parliament-elections/> (data dostępu: 10.12.2017).

konstytucyjnych przez Najwyższą Radę Sił Zbrojnych (Supreme Council of the Armed Forces, SCAF) jeszcze w tzw. okresie przejściowym, który nastąpił po dokonanych zamachu stanu. Celem wojskowych było zinstytucjonalizowanie (zabezpieczenie) ich interesów ekonomicznych i uniemożliwienie cywilnej kontroli nad armią¹⁰. Jednak mimo tej krytyki i uciszania głosów opozycji, jak pisze Alaa al-Din Arafat w książce pt. *The Fall of Islamism and Prospects of Democratization*, prezydent Abd al-Fattah as-Sisi cieszy się w Egipcie bardzo dużą popularnością i poparciem, co potwierdzają dostępne wskaźniki. W sondażu przeprowadzonym w czerwcu 2015 r. aż 90% ankietowanych Egipcjan wyraziło poparcie dla działań prezydenta, natomiast w grudniu 2015 r. nastąpił nieznaczny spadek poparcia i wyniosło ono 85%¹¹.

Okoliczności objęcia urzędu prezydenta przez Abd al-Fattaha as-Sisiego

Abd al-Fattah as-Sisi to były stojący na czele elity egipskich sił zbrojnych najwyższy rangą wojskowy – generał, szef wywiadu wojskowego, a następnie marszałek polny. Egipska konstytucja wymagała od niego przejścia w stan spoczynku, aby mógł ubiegać się o najwyższy urząd w państwie. Pełnił funkcję ministra obrony i dowódcy sił zbrojnych (2012–2014) oraz wicepremiera Egiptu (2013–2014). Dowodząc egipską armią, odegrał istotną rolę w zmuszeniu Hosniego Mubaraka do rezygnacji 11 lutego 2011 r. z urzędu prezydenta po niemal 30 latach rządów. Aby bronić Mubaraka, armia musiałaby wówczas otworzyć ogień do demonstrantów, tak jak to miało miejsce w Libii czy Syrii, lecz tego nie uczyniła, nie doszło do rozlewu krwi¹². Armia zyskała w ten sposób nawet większy respekt, którym i tak zawsze cieszyła się w Egipcie jako ostoja bezpieczeństwa. Następnie wobec fali protestów i po domniemanym zebraniu przez egipski ruch społeczny Tamarrud 22 milionów podpisów, interweniował generał as-Sisi i wraz z siłami zbrojnymi doprowadził do odsunięcia od władzy po roku sprawowania rządów wybranego w pierwszych demokratycznych wyborach w Egipcie prezydenta Muhammada Mursiego. Choć w literaturze przedmiotu wydarzenie to jest często nazywane odsunięciem od władzy, *de facto* był to wojskowy zamach stanu. Przyczyną fali protestów przeciwko rządowi demokratycznie wybranego prezydenta Mursiego, wywodzącego się ze Stowarzyszenia Braci Muzułmanów (Dżamijjat al-Ichwan al-Muslimin)¹³, były jego pierwsze decyzje odbierane jako zagrożenie dla

¹⁰ Alaa Al-Din Arafat, *Egypt in Crisis: The Fall of Islamism and Prospects of Democratization*, Palgrave Macmillan, Cham 2018, s. 109; Alaa Al-Din Arafat jest badaczem i wykładowcą na Uniwersytecie Sułtana Kabusa w Maskacie, stolicy Omanu.

¹¹ Ibidem, s. 161.

¹² Zob. R. Khalaf, *Egypt's nostalgia for the rule of Mubarak is misplaced*, „Financial Times”, 21.12.2016, <https://www.ft.com/content/3df213f4-c119-11e6-81c2-f57d90f6741a> (data dostępu: 10.12.2017).

¹³ Stowarzyszenie Braci Muzułmanów (Dżamijjat al-Ichwan al-Muslimin) to najstarsza organizacja fundamentalistyczna we współczesnym świecie arabskim, która powstała w 1928 r. Jej założycielem był Hassan al-Banna (1906–1949). Bracia byli szczególnie aktywni w Egipcie w czasie rządów króla Faruka (1936–1952), Gamala Abdel Nasera (1952–1970), Anwara as-Sadata (1970–1981) i Hosniego Mubaraka

transformacji ustrojowej i zapowiedź rządów autorytarnych: opresyjne działania wobec demonstrantów usuwanych przed pałacem prezydenckim przez służby bezpieczeństwa wewnętrznego i ich brutalne metody oraz ofiary śmiertelne wśród cywilów. Jednak przede wszystkim sprzeciwiano się wydaniu 22 listopada 2012 r., pięć miesięcy po objęciu urzędu przez Mursiego, dekretów, które rozszerzały jego prerogatywy i stawały go ponad prawem, gdyż jego decyzji nie mógłby unieważnić nawet Sąd Najwyższy¹⁴. Choć społeczeństwo egipskie było już wówczas głęboko spolaryzowane, a obalony prezydent Mursi miał wielu przeciwników, ale i zwolenników, generał as-Sisi i wojskowi egipcjacy podzielali obawy części społeczeństwa dotyczące jego zależności od Braci Muzułmanów, możliwości wprowadzenia religii do dyskursu politycznego, a także przed zastosowaniem skrajnie restrykcyjnego prawa szariat w Egipcie. Również jego działania podejmowane w polityce zagranicznej (zbliżenie z Iranem, bliższe kontakty z palestyńskim Hamasem), polityka wobec wojny w Syrii i wspieranie syryjskich Braci Muzułmanów budziły wiele obaw. Zatem armia nie była wówczas odbierana przez egipskie społeczeństwo jako sprawca zamachu stanu, lecz jako wykonawca jego woli¹⁵. Po obaleniu prezydenta Mursiego władzę w Egipcie przejęła armia dowodzona przez generała as-Sisiego, która umocniła swoją pozycję, lecz także przejęła po nim nierozwiązane problemy polityczne, gospodarcze i społeczne. Na czele tymczasowych władz (Najwyższej Rady Sił Zbrojnych – SCAF) stał zaproponowany przez generała as-Sisiego prezydent Adli Mansour, sędzia i przewodniczący Najwyższego Sądu Konstytucyjnego, faktycznie zaś władzę sprawowali wojskowi. W konsekwencji tych wydarzeń zaczęła rosnąć popularność as-Sisiego, a nawet tworzył się swego rodzaju kult jego osoby. Pojawiały się również informacje o możliwości kandydowania przez niego w wyborach prezydenckich w 2014 r. On sam najpierw tym informacjom zaprzeczał¹⁶. Sygnałem o zamiarze ubiegania się o najwyższy urząd w państwie było przemówienie, które jako dowódca sił zbrojnych wygłosił w dniu święta narodowego 23 lipca 2013 r. do absolwentów egipskich akademii wojskowych. Jednak w istocie jego rzeczywistym odbiorcą miało być społeczeństwo egipskie, gdyż zaprezentował się i mówił jak populistyczny przywódca, a nie jak generał sił zbrojnych. Nakłaniał Egipcjan do wyjścia na ulice i wyrażenia poparcia dla tymczasowego rządu, którego

(1981–2011). Zob. szerzej: S. Niedziela, *Fundamentalizm muzułmański w Egipcie*, „Kwartalnik Bellona” 2012, R. 94 (6), nr 2(669), s. 34–48, https://zbrojni.blob.core.windows.net/pzdata/TinyMceFiles/kwartalnik_bellona2_2012.pdf (data dostępu: 10.12.2017); J. Zdanowski, *Historia Bliskiego Wschodu w XXI wieku*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 2010, s. 106.

¹⁴ Zob. szerzej na ten temat: J. Sierańska, *Ewolucja międzynarodowych ról Egiptu po arabskiej wiosnie*, w: W. Lizak, A.M. Solarz (red.), *Bliski Wschód w stosunkach międzynarodowych w XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015, s. 47–48.

¹⁵ M. Lipa, *Autorytaryzm i liberalizacja gospodarcza w Egipcie*, Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2016, s. 138 (informacje za: J.P. Filiu, *From Deep State to Islamic State, The Arab Counter-Revolution and its Jihadi Legacy*, Hurst and Company, London 2015, s. 176).

¹⁶ J. Sierańska, op. cit., s. 47.

sam był architektem¹⁷. Retoryka jego przemówienia, biografia, jak też treść jego jedynej publikacji, którą była praca magisterska napisana w 2006 r. w czasie finalizacji studiów w U.S. Army College w Pensylwanii, dały asumpt do wysuwania przypuszczeń przez niektórych analityków, że jako przyszły przywódca Egiptu nie będzie zakładał powrotu do niedawnego autorytaryzmu świeckiego, lecz raczej miał w zamyśle hybrydowy reżim, który łączyłby islamizm z militarystką¹⁸.

Dwudziestego szóstego marca 2014 r. as-Sisi przeszedł w stan spoczynku, rezygnując ze stanowiska dowódcy sił zbrojnych i ministra obrony, wysunął swoją kandydaturę w wyborach prezydenckich, a od armii uzyskał mandat do rozpoczęcia kampanii. Według oficjalnych wyników wyborów ogłoszonych 2 czerwca 2014 r. uzyskał 96,91% głosów, a jego jedyny lewicowy kontrkandydat Hamdin Sabbahi – 3,087%. Przy czym frekwencja była niska, gdyż spośród 54 mln uprawnionych do głosowania Egipcjan jedynie 47% wzięło w nim udział¹⁹.

W czasie ceremonii zaprzysiężenia 8 czerwca 2014 r. as-Sisi zobowiązał się do przeprowadzenia Egiptu przez trudny okres przemian²⁰. Z kolei w pierwszym wywiadzie telewizyjnym udzielonym po zaprzysiężeniu już jako prezydent powiedział egipskim dziennikarzom, że chciałby być jak Naser²¹, odnosząc się do byłego charyzmatycznego prezydenta, twórcy potęgi Egiptu i symbolu dekolonizacji oraz arabskiej jedności. Jednak Egipcjanie wiedzą, że Naser był przywódcą wybitnym, w sposób mistrzowski wykorzystującym geopolityczne i geostrategiczne atuty Egiptu, a żaden z jego następców nie może się mu równać. I choć odniesienie się as-Sisiego do Nasera wydawało się trafne, można dostrzec pewną analogię – rozprawienie się z Braćmi Muzułmanami, jego kariera wojskowa i oczywista popularność mają wyraźne podobieństwo do sytuacji z lat 50. – to as-Sisi nie jest Naserem²², nie ma jego charyzmy i umiejętności politycznych. Inna jest też jego percepcja w świecie arabskim i w globalnym środowisku międzynarodowym, a przede wszystkim zmiany uległy uwarunkowania i wyzwania geopolityczne.

¹⁷ Zob. szerzej: R. Springborg, *Sisi's Islamist agenda for Egypt. The general's radical political vision*, „Foreign Affairs”, 23.07.2013, <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2013-07-25/sisi-islamist-agenda-egypt> (data dostępu: 11.12.2017).

¹⁸ Ibidem. Zob. R. Springborg, *Sisi's secret Islamism. The rhetoric and reality of Egypt's new president*, „Foreign Affairs”, 26.05.2014, <https://www.foreignaffairs.com/articles/middle-east/2014-05-26/sisi-secret-islamism> (data dostępu: 11.12.2017).

¹⁹ J. Sierańska, op. cit., s. 49.

²⁰ Ibidem.

²¹ Zob. S.A. Cook, *The banality of Abdel Fattah al-Sisi. The strongman in historical perspective*, „Foreign Affairs”, 8.06.2014, <https://www.foreignaffairs.com/articles/egypt/2014-06-08/banality-abdel-fattah-al-sisi> (data dostępu: 11.12.2017); szerzej: C.D. Cremeans, *The Arab and the World. Nasser's Arab Nationalist policy, Influences shaping Nasser*, Council on Foreign Relations, New York–London 1963, s. 29–46.

²² S.A. Cook, op. cit.

Strategiczne cele i wyzwania dla egipskiej polityki zagranicznej

W czasie prawie 30 lat rządów Hosniego Mubaraka w polityce zagranicznej Egiptu priorytetowe znaczenie miały relacje ze Stanami Zjednoczonymi, naftowymi monarchiami Zatoki Perskiej i państwami europejskimi. Do pewnej reorientacji polityki zagranicznej doszło w czasie krótkich rządów pierwszego niewojskowego prezydenta Muhammada Mursiego i Braci Muzułmanów. Mursi z pierwszą wizytą zagraniczną udał się do Arabii Saudyjskiej, potem odwiedził Etiopię. Doprowadził także do pierwszej od ponad 30 lat historycznej wizyty prezydenta Iranu, Mahmouda Ahmedinedżada, w Egipcie²³. Prezydent Abd al-Fattah as-Sisi jest natomiast kontynuatorem relacji Egiptu z państwami z okresu rządów Mubaraka. Ale w związku z nowymi wyzwaniami chce także prowadzić bardziej zrównoważoną i mniej serwilistyczną politykę zagraniczną, zwiększać i poszerzać opcje globalne, do pewnego stopnia uniezależniając się od Stanów Zjednoczonych. Poszukuje również innych możliwości współpracy na arenie międzynarodowej, przede wszystkim z państwami Zatoki Perskiej, Rosją i Francją, lecz także z Włochami, Grecją i Cyprem. W polityce zagranicznej Egiptu częstokroć jednak dochodziło do sytuacji, w których egipskie nastroje narodowe zderzały się z nieodzowną koniecznością respektowania interesów benefaktorów²⁴.

Analizując założenia doktrynalne polityki zagranicznej w okresie prezydentury Abd al-Fattaha as-Sisiego, konieczne jest przedstawienie wewnętrznych i zewnętrznych wyzwań, zagrożeń, celów i priorytetów, które są zarówno konsekwencją „arabskiej wiosny” w Egipcie, jak i zostały przejęte po poprzedniej ekipie. Po objęciu urzędu prezydenta najważniejszym celem w polityce zagranicznej Egiptu po odsunięciu od władzy prezydenta Mursiego i Braci Muzułmanów było wywarcie wpływu na sprzyjające im media w świecie, jak również dotarcie do tych krajów, które ich wspierały²⁵, i spowodowanie zmiany percepcji nowego prezydenta oraz jego rządu. Chodziło również o dostrzeżenie ich potencjalnych możliwości, dążeń do naprawy sytuacji w państwie i wpływania na bezpieczeństwo w regionie Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Wyzwania i zagrożenia wewnętrzne i zewnętrzne wymagają od Egiptu aktywności w ramach polityki zagranicznej w celu ich wyeliminowania. Wśród zagrożeń wewnętrznych należy wymienić: poważny kryzys gospodarczy, spowodowany zarówno nagromadzonymi i od lat nierozwiązanymi kwestiami, które były jedną z głównych przyczyn rozpoczęcia protestów w Egipcie 25 stycznia 2011 r., jak i nowymi problemami powstałymi w konsekwencji wydarzeń „arabskiej wiosny”. Do nowych kwestii trzeba zaliczyć wysoką inflację, rujnąjący państwo wysoki dług publiczny, wzrost bezrobocia, wzrost cen żywności i innych podstawowych artykułów. Stąd przygotowanie i wdrażanie

²³ Szerzej zob. J. Sierańska, op. cit., s. 56.

²⁴ J.M. Sharp, op. cit., s. 13–14.

²⁵ Daily News Egypt, *Two years of foreign policy under Al-Sisi: Reaching out and new options*, 8.06.2016, <https://dailynewsegyp.com/2016/06/08/two-years-foreign-policy-al-sisi-reaching-new-options/> (data dostępu: 11.12.2017).

programu odbudowy gospodarczej²⁶. Sprawą ogromnej wagi jest zagwarantowanie bezpieczeństwa wewnętrznego i walka z ekstremizmem islamskim i z jego wpływami na Synaju. Listę kluczowych zagrożeń zewnętrznych otwiera kwestia bezpieczeństwa regionalnego związana z otaczającymi Egipt państwami dysfunkcyjnymi, przemytem broni przez terytorium Egiptu, walką z tzw. Państwem Islamskim, sytuacją w Libii oraz zaostrzeniem się relacji z Sudanem w związku z nierozstrzygniętym od blisko stulecia sporem granicznym dotyczącym Trójkąta Halaib. Do tej listy trzeba także dodać uznanie 6 grudnia 2017 r. przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Donalda Trumpa Jerozolimy za niepodzielną stolicę Państwa Izrael. Ta decyzja powoduje cofnięcie wszystkich inicjatyw i wysiłków pokojowych do czasu porozumień z Oslo w 1993 r.²⁷

Główną rolę w kształtowaniu egipskiej polityki zagranicznej i procesie decyzyjnym odgrywa biuro prezydenta, a w ich planowaniu i implementacji armia, Zarząd Generalny Wywiadu (General Intelligence Directorate) i Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Zatem sprawne działanie tych instytucji znajdowało się na samym początku listy priorytetów²⁸. W prowadzeniu polityki zagranicznej prezydentowi potrzebne jest także wsparcie zaplecza politycznego w kraju, którego, jak twierdzi Alaa Al-Din Arafat, prezydent as-Sisi praktycznie nie posiada. Do tej sytuacji przyczyniło się jego szybkie wejście do polityki, w odróżnieniu od Hosniego Mubaraka i Muhammada Mursiego as-Sisi nie ma powiązań partyjnych ani ogólnospołecznych. W tej sytuacji, w celu implementacji swojej wizji polityki zagranicznej, prezydent as-Sisi ma trzy opcje. Może polegać na poparciu obywateli, choć to poparcie wydaje się problematyczne i może je stracić, gdy warunki życia Egipcjan nie ulegną poprawie. Drugą opcją mógłby być wybór formy rządów, w której as-Sisi byłby prezydenckim odpowiednikiem króla Jordanii lub Maroka, zezwalając różnym partiom politycznym na działanie pod swoimi auspicjami i jednocześnie sprawując kontrolę poprzez głębokie państwo. Trzecim rozwiązaniem mogłoby być zwiększenie uzależnienia od armii, przez uznanie jej za swoje zaplecze i swego rodzaju partię polityczną²⁹.

Z założeń doktrynalnych polityki zagranicznej Egiptu od początku objęcia urzędu prezydenta przez Abd al-Fattaha as-Sisiego wynikają strategiczne cele i kierunki tej polityki. Koncentrują się one na odbudowaniu wizerunku na arenie międzynarodowej mającym na celu m.in. przyciągnięcie zagranicznych inwestorów i turystów oraz odbudowanie zaufania USA, UE i szeroko pojętego Zachodu do roli Egiptu jako czynnika stabilizującego bliskowschodnią scenę polityczną. Znaczenie ogromnej wagi ma odzyskanie nadszarpniętej pozycji lidera świata arabskiego i istotnej roli w stosunkach międzynarodowych, jak również poszukiwanie szerszych możliwości współpracy na

²⁶ Chatham House, The Royal Institute of International Affairs, *Economic Reform in Egypt*, 11.09.2017, <https://www.chathamhouse.org/event/economic-reform-egypt> (data dostępu: 14.12.2017).

²⁷ Zob. Norwegian Ministry of Foreign Affairs, *Norway's involvement in the peace process in the Middle East*, 31.10.1999, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/involvement/id420034/> (data dostępu: 14.12.2017).

²⁸ Abdel Monem Said Adly, op. cit., s. 7.

²⁹ Alaa Al-Din Arafat, op. cit., s. 164.

arenie międzynarodowej. Te cele obejmują kontynuowanie strategicznej współpracy ze Stanami Zjednoczonym, jak też zwiększanie i rozszerzanie globalnych opcji współpracy, w tym zacieśnianie kontaktów z Rosją w celu m.in. dywersyfikacji zakupów broni. Istotne znaczenie ma odbudowanie koalicji i utrzymywanie silnych więzi z państwami Zatoki Perskiej (Gulf Cooperation Council, GCC), a przede wszystkim z Arabią Saudyjską, Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi i Kuwejtem. Wśród strategicznych celów polityki zagranicznej jest ponadto przywrócenie bezpieczeństwa na Synaju i poszukiwanie wsparcia na różnych regionalnych i międzynarodowych forach w jego realizacji. Potrzebna jest poza tym normalizacja relacji z Katar, który po odsunięciu Mursiego od władzy oskarżany był przez Egipt (obok Turcji) o mieszanie się w jego wewnętrzne sprawy i wspieranie Braci Muzułmanów. Doszło nawet do wprowadzenia zakazu działalności katarskiej stacji telewizyjnej Al-Jazeera, aresztowania dziennikarzysty i zamknięcia jej biur w Kairze. Do dalszej eskalacji konfliktu między Egiptem a Katar doszło w czerwcu 2017 r. W ślad za Arabią Saudyjską i Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi, również Egipt i Bahrajn zerwały stosunki dyplomatyczne z Katar, który jest oskarżany przez te państwa o wspieranie terroryzmu i zagrożenie bezpieczeństwu regionu³⁰. Egipcjowi zależy też na angażowaniu się w ustabilizowanie napiętej sytuacji w regionie Bliskiego Wschodu, zwłaszcza w Libii, Syrii, Iraku i Jemenie oraz współpracy w tym celu przede wszystkim z Arabią Saudyjską, Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi i z Ligą Państw Arabskich³¹. Egipt chce być postrzegany przez społeczność międzynarodową nie jako państwo rewolucyjne o nastawieniu religijnym, lecz obywatelskie, demokratyzujące się i reformujące się politycznie. Wśród innych kwestii należy wymienić wysiłki czynione przez Egipt w celu nawiązania bliższej współpracy z Francją i kontynuowanie współpracy z Włochami. Dyplomacja włoska domaga się od Egiptu wyjaśnienia rzutujących na wzajemne relacje okoliczności śmierci włoskiego doktoranta z Cambridge Giulia Regeni, który w Egipcie przebywał w związku z działalnością naukową, prowadził badania egipskich związków zawodowych i zaginał. Jego zmasakrowane ciało znaleziono 3 lutego 2016 r.³²

W celu zasygnalizowania wysiłków podejmowanych przez Egipt na arenie międzynarodowej rok 2016 został ogłoszony przez władze tego państwa rokiem dyplomacji³³.

³⁰ Zob. szerzej: „The Guardian”, *Gulf plunged into diplomatic crisis as countries cut ties with Qatar*, 5.06.2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jun/05/saudi-arabia-and-bahrain-break-diplomatic-ties-with-qatar-over-terrorism> (data dostępu: 14.12.2017).

³¹ Ibidem.

³² Zob. szerzej: S. Kirchgaessner, *A year on, Giulio Regeni death casts shadow over Italy-Egypt relations*, „The Guardian”, 25.01.2017, <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/25/giulio-regeni-death-italy-egypt-libya-cambridge-student> (data dostępu: 14.12.2017); Liberties, „Sprawiedliwość dla Giulio”: *Włoski ambasador nie powinien wracać do Kairu*, 28.02.2017, <https://www.liberties.eu/pl/news/sprawiedliwosc-dla-giulio-wloski-ambasador-nie-powinien-wracac-do-egiptu/11505> (data dostępu: 14.12.2017).

³³ Daily News Egypt, *2016 is the year of Egyptian diplomacy: Foreign Affairs Ministry spokesperson*, 27.10.2016, <https://dailynewsegypt.com/2016/12/27/2016-year-egyptian-diplomacy-foreign-affairs-ministry-spokesperson/> (data dostępu: 14.12.2017).

Główne kierunki polityki zagranicznej Egiptu

Ramy niniejszego artykułu nie pozwalają na wnikliwą analizę wszystkich kierunków egipskiej polityki zagranicznej. Dla zilustrowania ich wagi przedstawiony zostanie ogólny zarys relacji z państwami o kluczowym znaczeniu dla Egiptu ze względu na zarówno strategiczną współpracę, jak i napięcia, do których doszło.

Stosunki ze światem arabskim

Odnosząc się do polityki zagranicznej wobec świata arabskiego, prezydent Abd al-Fattah as-Sisi powiedział, że Egipt będzie prowadził niezależną politykę zagraniczną, której celem będzie zagwarantowanie bezpieczeństwa w świecie arabskim z egipskiej perspektywy³⁴. W ramach wykazywania inicjatywności we współpracy z państwami arabskimi prezydent as-Sisi zaproponował w marcu 2015 r. utworzenie wspólnych arabskich sił zbrojnych do walki z islamskim ekstremizmem (dżihadyzmem) w regionie. Projekt zyskał dość szybko poparcie Arabii Saudyjskiej, Jordanii, Kuwejtu, Bahrajnu i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Został także zaakceptowany przez przywódców państw arabskich – członków Ligi Państw Arabskich podczas ostatniego dnia jej szczytu w Kairze 29 marca 2015 r. W skład wspólnych sił zbrojnych weszłyby elitarne oddziały złożone z 40 tys. żołnierzy stacjonujące w Kairze lub Rijadzie. Byłyby one wspierane przez samoloty myśliwskie, okręty wojenne i lekki sprzęt pancerny. Jak dotąd projekt nie został zrealizowany. Jest także mało prawdopodobne, aby wszyscy członkowie często niemówiącej jednym głosem Ligi Arabskiej, czyli 22 państwa, mogły przyłączyć się do wspólnych sił zbrojnych w przypadku ich utworzenia. W czasie 65 lat, jakie minęły od zawarcia przez kraje arabskie wspólnego porozumienia obronnego, utworzenie takich sił okazało się dla nich nieosiągalnym celem³⁵.

Ze względu na poważny kryzys gospodarczy w Egipcie szczególne znaczenie ma utrzymywanie silnych więzi i współpraca z państwami Zatoki Perskiej (GCC), a przede wszystkim z Arabią Saudyjską, która jest głównym sponsorem i sojusznikiem nie tylko ekonomicznym, lecz także politycznym as-Sisiego we wspólnej walce z Braćmi Muzułmanami. Monarchia saudyjska uważa Braci za zagrożenie dla swojego panowania. Istotna jest również współpraca ekonomiczna ze Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi, Kuwejtem i Bahrajnem. Ta współpraca i wsparcie finansowe państw GCC są Egipcjom szczególnie potrzebne w związku z przyjętym przez władze egipskie w listopadzie 2016 r. ambitnym programem reformatorskim, realizowanym przy wsparciu Międzynarodowego Funduszu Walutowego. Program ma na celu przywrócenie stabilności makroekonomicznej i zrównoważenie finansów publicznych. Przede wszystkim

³⁴ J.M. Sharp, op. cit., s. 17.

³⁵ *Arab leaders agree to form joint military force to combat jihadis in region*, „The Guardian”, 29.03.2015, <https://www.theguardian.com/world/2015/mar/29/arab-leaders-agree-to-form-joint-military-force-to-combat-jihadis-in-region> (data dostępu: 15.12.2017).

chodzi o znaczne obniżenie deficytu budżetowego i inflacji, zmniejszenie długu publicznego, pobudzenie wzrostu gospodarczego, uchwalenie nowego prawa podatkowego oraz stworzenie nowych miejsc pracy. Pomoc finansowa państw GCC pozwoliła Egiptowi na ustabilizowanie rezerw dewizowych³⁶. Współpraca jest kontynuowana, pomimo iż Egipt i niektóre państwa GCC, przede wszystkim Arabia Saudyjska i Katar, mają odmienne stanowiska w kwestiach takich jak wojna domowa w Syrii i Jemenie. Zatem w tej sytuacji kontynuowanie strategicznej współpracy z USA pozwoliłoby prezydentowi as-Sisiemu na większe uniezależnienie się od monarchii naftowych i zajmowanie odmiennego stanowiska w kwestii Syrii i Jemenu, lecz także Libii³⁷.

Od 2011 r. Egipt otrzymał od monarchii naftowych Zatoki Perskiej, a głównie od Arabii Saudyjskiej, Zjednoczonych Emiratów Arabskich i Kuwejtu, dotacje gotówkowe, pożyczki na warunkach preferencyjnych oraz importował ropę z tych państw na łączną kwotę 30 miliardów USD³⁸. Dla monarchii naftowych współpraca z Egiptem jest ważna, gdyż otworzył on szeroko swoje drzwi dla ich inwestycji, a także ze względu na politykę prowadzoną wobec nich przez Iran i jego rosnące ambicje, aby uzyskać nad nimi kontrolę. Choć pomoc finansowa tych państw ma decydujące znaczenie dla ustabilizowania gospodarki i budżetu państwa, prezydent as-Sisi, zgodnie z deklaracją, zachowuje niezależność i opiera się próbom wywierania wpływu i wymuszania uległości Egiptu wobec Arabii Saudyjskiej w polityce zagranicznej. Potwierdza to fakt, iż np. nie uległ presji Arabii Saudyjskiej w sprawie wojny w Syrii i w związku z tym w relacjach saudyjsko-egipskich doszło do pewnych napięć, których podłoże stanowiło głosowanie w Radzie Bezpieczeństwa ONZ w październiku 2016 r. Egipt był wówczas jednym z czterech państw, które zawetowały rezolucję Rady Bezpieczeństwa ONZ i poparły stanowisko Rosji, dystansując się tym samym od stanowiska francusko-saudyjskiego żądającego wstrzymania ataków z powietrza na tereny Aleppo kontrolowane przez rebeliantów. Miesiąc po głosowaniu w RB ONZ saudyjska firma Aramco ogłosiła, że wstrzymuje dostawy ropy do Egiptu. Arabia Saudyjska utrzymywała, że decyzja Aramco była podyktowana względami handlowymi i nie była karą wymierzoną w Egipt. Dostawy ropy do Egiptu zostały wznowione przez Aramco w marcu 2017 r.³⁹ Do relacji egipsko-saudyjskich odnosi się także toczący się proces w dwóch egipskich sądach administracyjnych dotyczący nierozstrzygniętego statusu prawnego dwóch wysp położonych nad Morzem Czerwonym – Tiran i Sanafir. Wyspy te prezydent as-Sisi przekazał Arabii Saudyjskiej w czasie wizyty króla Salmana w Egipcie 11 kwietnia 2016 r. jako wyraz wdzięczności za złożenie przez monarchę oferty inwestycji w Egipcie na sumę 25 mld USD. Wyspy zostały przekazane Arabii

³⁶ IMF Country Focus, *Egypt: The Economy Is Gathering Strength*, 26.09.2017, <https://www.imf.org/en/News/Articles/2017/09/25/na092617-egypt-the-economy-is-gathering-strength> (data dostępu: 15.12.2017).

³⁷ Stratfor Worldview, *Egypt looks for help where it can get it*, 17.11.2016, <https://worldview.stratfor.com/article/egypt-looks-help-where-it-can-get-it> (data dostępu: 15.12.2017).

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem; J.M. Sharp, op. cit., s. 17.

Saudijskiej w ramach umowy o wyznaczeniu granic morskich. W Egipcie odbyły się demonstracje przeciwko decyzji prezydenta as-Sisiego o przekazaniu wysp, w czasie których żądano przeprowadzenia referendum w tej sprawie⁴⁰. Z kolei Egipt mógł liczyć na pomoc i bezkolizyjną współpracę z Kuwejtem i Zjednoczonymi Emirataami Arabskimi. W listopadzie 2016 r. Kuwejt zgodził się dostarczać Egiptowi od 1 stycznia 2017 r. 2 miliony baryłek ropy naftowej miesięcznie. W planach było także dostarczanie rafinowanej ropy. A Zjednoczone Emiraty Arabskie wyłożyły duże kwoty na dotacje gotówkowe i pożyczki na warunkach preferencyjnych dla Egiptu⁴¹.

Choć Egipt jest sojusznikiem Arabii Saudijskiej w wojnie w Jemenie, a jego siły morskie i powietrzne wspierają tam koalicję państw arabskich, której przewodzą Saudijczycy, walcząc przeciwko szyickim rebeliantom Huti, to również w tej kwestii istnieją pewne rozbieżności między obydwoma państwami związane z frustracją Rijadu wywołaną przez niechęć Egiptu do wysłania jego sił lądowych do Jemenu. Według informacji ujawnionych przez saudyjskiego generała Ahmeda Asiriego, gdy w kwietniu 2017 r. prezydent as-Sisi zaoferował królowi Salmanowi wysłanie 40 tys. egipskich żołnierzy do Jemenu, oferta ta została odrzucona. Arabia Saudijska, której celem jest zbudowanie silnej jemeńskiej armii, będącej w stanie obronić swój kraj w przyszłości, podjęła ostatecznie decyzję o nierozmieszczaniu niejemeńskich oddziałów sił lądowych na terenie Jemenu⁴².

W relacjach ze światem arabskim ogromne znaczenie ma stanowisko Egiptu wobec czterech państw dysfunkcyjnych: Syrii, Libii, Iraku i Palestyny. W sprawie wojny domowej w Syrii nie jest ono zgodne z tym prezentowanym przez państwa zachodnie i choć Egipt nie jest głównym graczem dyplomatycznym w tej wojnie, to prezydent as-Sisi może być krytykowany za to, że Kair koordynuje sojusz na linii Damaszek–Moskwa, czyli popiera syryjski reżim prezydenta Baszara al-Assada. W listopadzie 2016 r. w wywiadzie udzielonym dziennikarzowi portugalskiej telewizji państwowej egipski prezydent oznajmił, że priorytetem Kairu jest wspieranie narodowych armii, np. w Libii, Syrii i Iraku. Zmuszony przez dziennikarza do odpowiedzi na pytanie, czy w kwestii Syrii miał na myśli wspieranie syryjskiego reżimu, as-Sisi odpowiedział twierdząco. I tym samym po raz pierwszy otwarcie przyznał, że Egipt, wieloletni sojusznik Stanów Zjednoczonych, trzyma stronę syryjskiego rządu. Trzeba w tym miejscu dodać, że Syria została wykluczona z Ligi Państw Arabskich w 2011 r., a reżim prezydenta al-Assada nie tylko utrzymuje sojusze z Iranem i Rosją, państwami, które są adwersarzami USA, lecz jest także zniechęcony przez większość świata

⁴⁰ T. Meyssan, *Dokąd zmierza Egipt pod przywództwem Abda al-Fattaha as-Sisiego?*, Portal Geopolityka.org., 5.05.2016, <http://geopolityka.org/komentarze/thierry-meyssan-dokad-zmierza-egipt-pod-przywodztwem-abda-al-fattaha-as-sisiego>, za: Voltairnet.org, <http://www.voltairnet.org/article191497.html>, tłum. E. Budka (data dostępu: 19.12.2017).

⁴¹ Stratfor Worldview, op. cit.

⁴² The New Arab, *Egypt's Sisi offered Riyadh 40,000 soldiers for Yemen war*, 17.04.2017, <https://www.alaraby.co.uk/english/news/2017/4/17/egypts-sisi-offered-riyadh-40-000-soldiers-for-yemen-war> (data dostępu: 19.12.2017).

arabskiego za stosowanie w atakach taktyki spalonej ziemi oraz za kryzys uchodźczy spowodowany wojną domową. Prezydent Egiptu jest jednym z nielicznych przywódców arabskich otwarcie popierających Damaszek, a jego dobra współpraca z syryjskim odpowiednikiem Baszarem al-Assadem zaczęła się w lipcu 2013 r., gdy po odsunięciu od władzy prezydenta Mursiego Egipt i Syria postanowiły przywrócić dobre wzajemne relacje. Zostały one zerwane w czasie rządów Mursiego i Braci Muzułmanów w proteście przeciw rozprawieniu się z syryjskimi dysydentami⁴³. Wydaje się, że aby nie zantagonizować sobie państw Zatoki Perskiej i nie stracić ich wsparcia finansowego, prezydent as-Sisi powinien wykazać się niemalże wirtuozerią dyplomatyczną w kwestii wojny domowej w Syrii. Sprawą delikatną jest również stanowisko zajmowane przez partie opozycyjne w Egipcie, otwarcie krytykujące od 2016 r. reżim, zwłaszcza za relacje z Arabią Saudyjską, twierdzące, iż to monarchia czerpie z bilateralnej współpracy większe korzyści i stawia Egipt w niekorzystnej sytuacji⁴⁴.

W kwestii nieuregulowanej sytuacji w Libii polityka zagraniczna Egiptu nie uległa zmianie od 2014 r. Kair niezmiennie udziela poparcia generałowi Khalifie Haftarowi, byłemu dowódcy libijskiej armii podczas wojny czadyjsko-libijskiej (1986–1987), który w 2011 r. wsparł powstanie w Libii przeciw prezydentowi Muammarowi Kaddafiemu. Egipt domaga się od ONZ zniesienia embarga na dostawy broni do Libii, aby jej siły zbrojne były w stanie walczyć z ekstremizmem i tzw. Państwem Islamskim. Mocarstwa globalne liczą natomiast na odegranie przez Egipt istotnej roli w ustabilizowaniu sytuacji wewnętrznej w Libii z uwagi na fakt, iż rozprzestrzenianie się terroryzmu w sąsiadującym z nim państwie ma wpływ nie tylko na jego bezpieczeństwo wewnętrzne, lecz także na sytuację w regionie i w państwach UE ze względu na kryzys uchodźczy⁴⁵. Generał Haftar, który był uległy wobec Waszyngtonu i według niektórych źródeł miał powiązania wojskowe z CIA, walczy z ekstremizmem islamskim, a obecnie stanowi również problem dla USA w Libii, gdyż jest przeszkodą w osiągnięciu pokoju w tym pochłoniętym konfliktem wewnętrznym kraju. Dowodzi on oddziałami walczącymi w Libii i sprzeciwił się wsparciu kruchej konstrukcji rządu jedności narodowej w swoim kraju. Zatem jego stanowisko zniweczyło nadzieję na osiągnięcie stabilizacji w tym państwie i zarazem w regionie⁴⁶.

Od początku swojej prezydentury as-Sisi niezmiennie deklaruje, że jednym z priorytetów polityki zagranicznej Egiptu jest kontynuowanie wysiłków na rzecz wznowienia rozmów pokojowych między Izraelem a Palestyńczykami w celu osiągnięcia

⁴³ O. Kessler, *Egypt picks sides in the Syrian War; how Sisi learned to love Assad*, „Foreign Affairs”, 12.02.2017, <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2017-02-12/egypt-picks-sides-syrian-war> (data dostępu: 21.12.2017).

⁴⁴ Daily News Egypt, *Two years of foreign policy under Al-Sisi...*, op. cit.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ M. Ryan, *A former CIA asset has become a U.S. headache in Libya*, „The Washington Post, National Security”, 17.08.2016, https://www.washingtonpost.com/world/national-security/a-former-cia-asset-has-become-a-us-headache-in-libya/2016/08/17/a766e392-54c6-11e6-bbf5-957ad17b4385_story.html?utm_term=.d0fa3f8bd5d5 (data dostępu: 21.12.2017).

sprawiedliwego i całościowego rozwiązania, które zagwarantuje Palestyńczykom prawo do utworzenia niepodległego państwa w granicach z czerwca 1967 r. Egipt przejął również inicjatywę w sponsorowaniu pojednania między dwoma zwalczającymi się ugrupowaniami palestyńskimi – Fatahem i Hamasem – i uczynił to pomimo nieprzyjaznego stanowiska Egiptu wobec Hamasu, będącego skrzydłem Braci Muzułmanów i uważanego za organizację terrorystyczną. W listopadzie 2017 r. strona egipska pośredniczyła w zawarciu między nimi porozumienia w celu przywrócenia rządów Autonomii Palestyńskiej w Strefie Gazy dotychczas kontrolowanej przez Hamas. A od czasu objęcia urzędu prezydenta USA przez Donalda Trumpa zarówno prezydent as-Sisi, jak i inni egipscy politycy odbyli spotkania ze swoimi amerykańskimi, palestyńskimi i izraelskimi odpowiednikami w celu omówienia procesu pokojowego na Bliskim Wschodzie⁴⁷. Egipski prezydent natychmiast zareagował na uznanie 6 grudnia 2017 r. przez prezydenta Stanów Zjednoczonych Jerozolimy za niepodzielną stolicę Państwa Izrael, ostrzegając przed komplikowaniem sytuacji w regionie poprzez wprowadzanie środków, które podważyłyby szanse na osiągnięcie pokoju na Bliskim Wschodzie⁴⁸.

Ze względu na wydarzenia, do których doszło w ciągu ostatnich paru lat w stosunkach egipsko-sudańskich, obciążonych nierozstrzygniętą od 1899 r. kwestią Trójkąta Halaib⁴⁹, terytorium spornego między Egiptem i Sudanem, położonego na afrykańskim wybrzeżu Morza Czerwonego, trzeba również ten kraj włączyć do głównych kierunków polityki zagranicznej Egiptu i do relacji ze światem arabskim. Wydawało się, że po latach napięć⁵⁰ współpraca sudańsko-egipska zaczęła układać się dobrze; w październiku 2016 r. sudański prezydent Omar al-Baszir był gościem prezydenta Egiptu, uczestniczył

⁴⁷ A. Rasgon, *Sisi reiterates commitment to Israeli-Palestinian peace during Abbas visit*, „The Jerusalem Post”, 7.11.2017, <http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/Sisi-reiterates-commitment-to-Israeli-Palestinian-peace-during-Abbas-visit-513555> (data dostępu: 21.12.2017).

⁴⁸ BBC, *Jerusalem, Trump move prompts negative World reaction*, 7.12.2017, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-42250340> (data dostępu: 21.12.2017).

⁴⁹ Kwestia suwerenności Trójkąta Halaib nigdy nie została rozstrzygnięta w sposób zadowalający dla żadnej ze stron. U jej podstaw leży wytyczenie w 1899 r. przez Wielką Brytanię granicy egipsko-sudańskiej wzdłuż 22 równoleżnika. Po dekolonizacji i odzyskaniu niepodległości obydwa państwa uznały, że dokonany podział jest krzywdzący dla sudańskich Beduinów ze szczepu Biszari, których tereny znalazły się poza wytyczoną granicą. Egipt przekazał wówczas część tego terytorium pod administrację sudańską i obydwa państwa sprawowały nad nim kontrolę. Spór zaostrzył się w 1992 r., gdy Egipt wysłał do Trójkąta Halaib swoje wojska na znak protestu przeciwko decyzji Sudanu o przyznaniu prawa kanadyjskiej firmie do poszukiwania na tym terytorium złóż ropy naftowej. Egipskie wojska nadal stacjonują w Trójkącie Halaib, a Sudan wycofał z niego swoje oddziały w 2000 r. Zob. szerzej Durham University, *Boundary News, Press conference to address the Hala'ib Triangle land dispute between Sudan and Egypt*, 14.01.2016, https://www.dur.ac.uk/ibru/news/boundary_news/?itemno=26799&rehref=%2Fibru%2F&resubj=Boundary+news+Headlines (data dostępu: 29.12.2017).

⁵⁰ Wzajemne relacje uległy dodatkowo pogorszeniu w 1995 r., gdy w czasie oficjalnej wizyty ówczesnego prezydenta Egiptu Hosniego Mubaraka doszło w Addis Abebie do próby zamachu na jego życie. Władze egipskie oskarżyły wówczas rząd Sudanu o jej przygotowanie. Zob. M. Atef, *Egypt and Sudan's escalating border dispute, why Sisi can't afford to lose the Halayeb Triangle*, „Foreign Affairs”, 15.05.2017, <https://www.foreignaffairs.com/articles/egypt/2017-05-15/egypt-and-sudans-escalating-border-dispute> (data dostępu: 29.12.2017).

w obchodach rocznicy wojny arabsko-izraelskiej z 1973 r. i został nawet odznaczony Gwiazdą Synaju, najwyższym egipskim odznaczeniem wojskowym. Miesiąc miodowy we wzajemnych relacjach nie trwał jednak długo i już na początku 2017 r. odżyły zadawnione konflikty, a w kwietniu Sudan zwrócił się do Egiptu o przekazanie mu kontroli nad Trójkątem Halaib⁵¹. Kroki podjęte przez władze sudańskie były zapewne umotywowane tym, iż w ich opinii regionalna równowaga sił uległa zmianie na ich korzyść, po tym jak doszło do poprawy ich stosunków zarówno z Arabią Saudyjską, jak i z USA. Jednak Egipt odmówił przekazania kontroli nad spornym terytorium, co spowodowało eskalację napięć dyplomatycznych, które trwają do tej pory. W wyniku konfliktu Sudan nałożył obowiązek wizowy na obywateli Egiptu i zakazał importu egipskich owoców, argumentując, że były skażone. Prezydent Sudanu oskarżył także Kair o dostarczanie broni i amunicji Południowemu Sudanowi. Natomiast Egipt w odpowiedzi oskarżył Sudan o dawanie schronienia członkom Braci Muzułmanów⁵².

Stosunki z Etiopią

W polityce zagranicznej Egiptu do priorytetowych należą również stosunki z niearabską Etiopią, ze względu na kwestię podziału wód Nilu. Od czasu rozpoczęcia budowy w 2011 r. w Etiopii zapory wodnej pod nazwą Tama Wielkiego Odrodzenia (Grand Ethiopian Renaissance Dam) dochodzi do napięć między tymi dwoma państwami na tle podziału wód, zwłaszcza tzw. Błękitnego Nilu, a władze egipskie protestowały przeciwko temu przedsięwzięciu, obawiając się, że tama ograniczy Egiptowi dostęp do wód tej życiodajnej rzeki. Właściwa irygacja pól uprawnych w Górnym Egipcie ma fundamentalne znaczenia dla jego gospodarki, stąd starania władz egipskich o zawarcie porozumienia z Etiopią, które zagwarantowałyby, że budowa tamy nie wpłynie na podział wody i jej ilość przypadającą Egiptowi. Władze etiopskie nie wykazały woli współpracy w tej kwestii, a budowa tamy jest już finalizowana. Obawy o wpływ budowy tamy na dostęp do wód Nilu wyraża także Sudan. Jednakże Etiopczycy są nieugięci i nie mają woli politycznej, aby negocjować, mimo iż w przypadku relacji egipsko-etiojskich obowiązuje ich Deklaracja Zasad (The Declaration of Principles) podpisana w marcu 2015 r., podkreślająca wspólne zobowiązanie do osiągania wzajemnych interesów, nieszkodzenia sobie i respektowania wyników kontroli technicznych. Wprawdzie Egiptowi, Etiopii i Sudanowi udało się osiągnąć porozumienie, aby dwie francuskie firmy przeprowadziły badanie i przygotowały raport techniczny, który wykazałby, jaki wpływ Tama Wielkiego Odrodzenia może mieć na dostęp do wód Nilu przez Egipt i Sudan, ale strona etiopska oświadczyła, że nie będzie respektować wyników tego raportu⁵³. Ponadto sytuację zaostrzyła jeszcze wypowiedź Salmana

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Daily News Egypt, *Two years of foreign policy under Al-Sisi...*, op. cit.; Abdel Monem Said Adly, op. cit., s. 4.

Salmana, sudańskiego eksperta ds. wody, który stwierdził, że Egipt od długiego czasu prezentował stanowisko „to jest nasza rzeka i nikt nie może z niej korzystać”, i dodał, że Egipt nie jest już dominującą siłą wzdłuż Nilu, a tę rolę przejmują Etiopia⁵⁴.

Stosunki z Izraelem

Po zakończeniu w Egipcie prawie trzydziestoletnich rządów Hosniego Mubaraka, szanowanego w Izraelu, którego premier Benjamin Natanjahu określił jako „człowieka, który utrzymywał pokój na Bliskim Wschodzie”⁵⁵, Izrael miał powody, aby obawiać się o przyszłość wzajemnych stosunków i możliwe zagrożenia dla traktatu pokojowego, podpisanego w Camp David w 1978 r., a sfinalizowanego w Waszyngtonie w 1979⁵⁶, będącego fundamentem tych relacji. Niepokój wywoływało nie tylko nieprzyjazne nastawienie społeczeństwa egipskiego do Izraela, lecz także ochłodzenie w stosunkach w czasie krótkich rządów prezydenta Muhammada Mursiego i Braci Muzułmanów. Jednak już od 2014 r. doszło do stopniowego umocnienia wzajemnej egipsko-izraelskiej współpracy. Prezydent Abd al-Fattah as-Sisi nie tylko potwierdził respektowanie traktatu pokojowego i zaangażowanie egipskiej dyplomacji w podejmowanie wysiłków na rzecz rozwiązania konfliktu arabsko-izraelskiego, lecz również wysunął nowe inicjatywy. Wynika to z priorytetów polityki zagranicznej Egiptu w okresie rządów as-Sisiego – jednym z celów jest utrzymywanie silnej współpracy z Izraelem, stąd premier Natanjahu znalazł w osobie egipskiego przywódcy partnera chętnego do współpracy⁵⁷. Pozytywną opinię o egipskim prezydencie wyrażają także izraelscy dyplomaci, m.in. Zvi Mazel, były ambasador Izraela w Egipcie, który w swojej wypowiedzi w kwietniu 2016 r. powiedział, że „as-Sisi jest dziś najbardziej racjonalnym przywódcą arabskim. Walczy z radykalnym islamem”⁵⁸. Egipski prezydent rozprawił się ze Stowarzyszeniem Braci Muzułmanów, w którym Izrael widział zagrożenie dla swojego bezpieczeństwa, walczy także z islamistycznymi ugrupowaniami terrorystycznymi na Synaju, których jednym z głównych celów ataków jest Izrael. Ponadto w listopadzie 2017 r. strona egipska pośredniczyła w zawarciu porozumienia między dwoma zwalczającymi się ugrupowaniami palestyńskimi – Fatahem i Hamasem w celu przywrócenia rządów Autonomii Palestyńskiej w Strefie Gazy, dotychczas kontrolowanej przez Hamas. Kontrola nad Strefą Gazy jest szczególnie istotna dla bezpieczeństwa wewnętrznego zarówno Izraela, jak i Egiptu, ze względu na przemysł broni i amunicji z tej strefy tu-

⁵⁴ The Telegraph, *Death of the Nile: Egypt fears Ethiopian dam will cut into its water supply*, 2.10.2017, www.telegraph.co.uk/news/2017/10/02/death-nile-egypt-fearsethiopian-dam-will-cut-water-supply/ (data dostępu: 29.12.2017).

⁵⁵ M. Soliman, *Renewing the alliance, how Egypt and Israel saved their relationship*, „Foreign Affairs”, 10.05.2016, <https://www.foreignaffairs.com/articles/israel/2016-05-10/renewing-alliance> (data dostępu: 1.01.2018).

⁵⁶ Zob. szerzej: J. Sierańska, op. cit., s. 58–59.

⁵⁷ M. Soliman, op. cit.

⁵⁸ B. Bekdil, „Dyktator” Egiptu, „demokrata” Turcji, Euroislam, 14.04.2016, <https://euroislam.pl/dyktator-egiptu-demokrata-turcji/> (data dostępu: 1.01.2018).

nelami na Synaj. Współpraca egipsko-izraelska układa się tak pomyślnie, iż wydaje się, że obydwa kraje mogą wkrótce odnowić partnerstwo strategiczne. Powstaje jednak pytanie, czy taki ruch as-Sisiego w polityce zagranicznej wobec Izraela mógłby być zaakceptowany przez Egipcjan⁵⁹. Strona izraelska otrzymała od egipskiego prezydenta propozycję utworzenia regionalnego systemu bezpieczeństwa, który zagwarantowałby bezpieczeństwo granic wszystkich państw regionu. Wysuwając tę propozycję, as-Sisi przyznał jednocześnie, że doszło do utrwalenia pokoju Egiptu z Izraelem, co otwiera możliwość osiągnięcia dalszych porozumień uwzględniających wzajemne interesy⁶⁰.

Stosunki ze Stanami Zjednoczonymi i Rosją

Mimo iż w relacjach egipsko-amerykańskich wystąpiły pewne napięcia i ochłodzenie, a ówczesny prezydent Barack Obama podjął nawet decyzję w 2013 r. o wstrzymaniu pomocy militarnej dla Egiptu i wspólnych manewrów wojskowych w odpowiedzi na odsunięcie od władzy przez armię demokratycznie wybranego prezydenta Mursiego, to Egipt nadal pozostaje kluczowym sojusznikiem USA na Bliskim Wschodzie i gwarantem bezpieczeństwa w regionie⁶¹. W związku z anarchizacją sytuacji na Synaju i zaangażowaniem militarnym Egiptu w rozwiązywanie konfliktów w regionie, m.in. w Libii i Jemenie, amerykańska pomoc wojskowa w wysokości 1,3 miliarda USD rocznie została wznowiona w 2015 r., w jej ramach Egipt otrzymał 12 myśliwców F-16, 20 rakiet Boeing Harpoon i 125 czołgów M1A1 Abrams⁶². Po objęciu prezydentury przez as-Sisiego nastąpiła dalsza poprawa wzajemnych egipsko-amerykańskich stosunków, a obydwa kraje wznowiły współpracę wywiadowczą. Zarówno Kairowi, jak i Waszyngtonowi zależy na sojuszu z uwagi na walkę z tzw. Państwem Islamskim i na konieczność ustabilizowania sytuacji na Bliskim Wschodzie, przede wszystkim w Syrii, Libii, Iraku i Palestynie. Prezydent as-Sisi w kwietniu 2017 r. złożył w USA oficjalną wizytę, która potwierdziła sojuszniczą egipsko-amerykańską współpracę i w czasie której prezydent Donald Trump zapewnił go o wsparciu w walce, aby pokonać islamski ekstremizm religijny i tzw. Państwo Islamskie. Obaj prezydenci zobowiązali się również do podjęcia wysiłków na rzecz pokoju i ustabilizowania sytuacji w regionie⁶³. Potwierdzeniem, że Egipt jest nadal filarem polityki zagranicznej USA w regionie Bliskiego Wschodu i kluczowym elementem jego stabilizacji ze względu na czynnik

⁵⁹ M. Soliman, op. cit.

⁶⁰ Abdel Monem Said Adly, op. cit., s. 5.

⁶¹ Zob. P. Sasnal, *Pseudostabilizacja. Problemy współczesnej polityki USA na Bliskim Wschodzie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017, s. 284–285.

⁶² R. Rampton, A. Mohammed, *Obama ends freeze on U.S military aid to Egypt*, Reuters, 1.04.2015, <https://www.reuters.com/article/us-usa-egypt-military/obama-ends-freeze-on-u-s-military-aid-to-egypt-idUSKBN0MR2GR20150401> (data dostępu: 1.01.2018).

⁶³ The White House, Statements & Releases, Foreign Policy, *Statement by the Press Secretary on the Visit of President Al Sisi of Egypt*, 28.03.2017, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-visit-president-al-sisi-egypt/> (data dostępu: 5.01.2018).

zagrożenia dla bezpieczeństwa Izraela (nieuznawanego przez większość państw arabskich), był fakt, iż w czasie wizyty amerykański prezydent nie szczędził pochwał pod adresem swojego egipskiego odpowiednika, mówił o planach udania się z rewizytą do Kairu i nawet nie wspominał o kwestii uwięzienia tysięcy oponentów rządu egipskiego oraz działaczy na rzecz ochrony praw człowieka w Egipcie w ciągu kilku ostatnich lat⁶⁴. Wydaje się zatem, iż ważniejsze okazało się podejście pragmatyczne.

Zgodnie z przyjętą doktryną polityki zagranicznej Egiptu o prowadzeniu bardziej zrównoważonej polityki zagranicznej, zwiększaniu i poszerzaniu globalnych opcji współpracy i do pewnego stopnia uniezależnianiu się od Stanów Zjednoczonych, po wstrzymaniu pomocy wojskowej przez USA, prezydent as-Sisi zaczął współpracę z przychylnie do niego nastawioną Rosją, która oficjalnie uznała Braci Muzułmanów za ugrupowanie terrorystyczne. Jeszcze będąc ministrem obrony w 2013 r., as-Sisi zaczął składać wizyty prezydentowi Putinowi, zabiegając o silne nowe relacje z Moskwą. Tuż po objęciu urzędu prezydenta ponownie udał się z wizytą do Rosji. Wizyty te zaowocowały podpisaniem kilku porozumień między obydwojema krajami, m.in. umowy dotyczącej sprzedaży Egiptowi przez Rosję broni za 3,5 miliarda USD oraz sfinansowania przez stronę rosyjską programu nuklearnego Egiptu (budowy elektrowni jądrowej w Dabaa⁶⁵). W grudniu 2017 r. z kolei prezydent Putin udał się z oficjalną wizytą do Kairu. Jej celem były rozmowy o intensyfikacji egipsko-rosyjskiej bilateralnej współpracy ekonomicznej, politycznej, handlowej, w tym zaangażowania rosyjskiego w budowę elektrowni jądrowej w Egipcie. Jak do tej pory nie zapadły jeszcze żadne decyzje, a plany budowy elektrowni są w fazie embrionalnej⁶⁶. Prezydenci Egiptu i Rosji prowadzą także zgodną politykę w sprawie wojny domowej w Syrii, co spotyka się z dezaprobatą i jest sprzeczne ze stanowiskiem Stanów Zjednoczonych i szeroko pojętego Zachodu. As-Sisi jest krytykowany za to, że Kair koordynuje sojusz na linii Damaszek–Moskwa, czyli popiera syryjski reżim prezydenta Baszara al-Assada.

Stosunki z państwami Unii Europejskiej

W polityce zagranicznej Egiptu wobec państw Unii Europejskiej na samym początku listy priorytetów znajduje się odbudowanie jego nadszarpniętej pozycji lidera świata arabskiego i odzyskanie zaufania do jego potencjału jako czynnika stabilizującego region Bliskiego Wschodu. Państwom UE zależy na współpracy z Egiptem ze względu

⁶⁴ Donald Trump praises Egypt President al-Sisi and plans trip to Cairo, „The Independent”, 12.05.2017, <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/donald-trump-praises-egypt-president-abdel-fattah-al-sisi-safety-visit-cairo-saudi-arabia-meeting-a7747171.html> (data dostępu: 5.01.2018).

⁶⁵ Zob. World Nuclear News, *Egyptian and Russian leaders prepare for Dabaa*, 5.09.2017, <http://www.world-nuclear-news.org/NN-Egyptian-and-Russian-leaders-prepare-for-Dabaa-05091702.html> (data dostępu: 5.01.2018); Daily News Egypt, *Two years of foreign policy under Al-Sisi...*, op. cit.

⁶⁶ English Ahram Online, *Russia's President Putin to visit Egypt on Monday: Egyptian presidency*, 7.12.2017, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/282946/Egypt/Politics-/Russias-President-Putin-to-visit-Egypt-on-Monday-E.aspx> (data dostępu: 8.01.2018).

na wojnę domową w Libii i Syrii, których konsekwencją jest kryzys uchodźczy, oraz na walkę z terroryzmem, z tzw. Państwem Islamskim stanowiącym także zagrożenie dla bezpieczeństwa i stabilności kontynentu europejskiego. W dalszej perspektywie współpracy UE zależy na wymianie handlowej z Egiptem. Ważne jest, aby we wzajemnych relacjach z Egiptem UE propagowała również zasady prawa, w tym respektowanie praw politycznych⁶⁷. Wśród europejskich państw o szczególnym znaczeniu dla Egiptu z uwagi na bilateralną współpracę ekonomiczną i wojskową trzeba wymienić Francję, Włochy, Grecję i Cypr. Kontakty z Francją koncentrują się na zakupie broni, współpracy naukowo-badawczej i technologicznej, jak również archeologicznej i dotyczącej wspólnych przedsięwzięć między muzeami. Strona francuska podjęła się na jesieni 2017 r. całkowitego sfinansowania w ciągu siedmiu lat projektu wartego pół miliona euro, dotyczącego promocji i rozbudowy terenu archeologicznego wokół najstarszej piramidy schodkowej w Sakkarze⁶⁸. Z kolei dla Francji Egipt jest ważnym partnerem także we współpracy politycznej ze względu na kryzys uchodźczy i sytuację z nim związaną na Morzu Śródziemnym. Natomiast egipsko-włoska współpraca, zwłaszcza ekonomiczna, ma ogromne znaczenie, gdyż w lecie 2015 r. włoska firma ENI ogłosiła odkrycie podmorskich złóż węgłowodorów w egipskich wodach terytorialnych w Zohr⁶⁹.

Współpraca z Grecją i Cyprzem dotyczy poszukiwania we wschodniej części Morza Śródziemnego gazu i ma dla Egiptu znaczenie ze względów zarówno geoekonomicznych, jak i geopolitycznych. Dotychczasowe poszukiwania gazu przyniosły znakomite rezultaty w Egipskiej Strefie Ekonomicznej w Zohr (The Egyptian Exclusive Economic Zone). Odkrycie pokładów naturalnego gazu jest ważne dla wszystkich trzech państw, a w szczególności dla Egiptu ze względu na poważny kryzys gospodarczy i możliwe nowe źródło dochodu. Politycznie natomiast współpraca ta ma istotne znaczenie z uwagi na politykę prowadzoną przez Turcję w regionie i na możliwość zawarcia silnego sojuszu między tymi trzema krajami, który stworzyłby przeciwwagę dla działań tureckich⁷⁰.

Podsumowanie

Analizując politykę zagraniczną Egiptu w okresie ponad trzyletniej prezydentury Abd al-Fattaha as-Sisiego, należy dokonać bilansu jej osiągnięć i słabości. Egipt ma niewątpliwie długą historię umiejętnego wykorzystywania zmiennych konfiguracji

⁶⁷ Zob. szerzej: Y. El-Shimy, A. Dworkin, *Egypt on the Edge: How Europe can avoid another crisis in Egypt*, European Council on Foreign Relations, Policy Brief, czerwiec 2017, http://www.ecfr.eu/publications/summary/egypt_on_the_edge_how_europe_can_avoid_another_crisis_in_egypt_7298 (data dostępu: 8.01.2018).

⁶⁸ A. Essam, *Egyptian-French cooperation developing Saqqara site*, „Egypt Today”, 15.09.2017, <https://www.egypttoday.com/Article/4/22967/Egyptian-French-cooperation-developing-Saqqara-site> (data dostępu: 9.01.2018); Academy of Scientific Research & Technology, <http://www.imhotep.eg.net/> (data dostępu: 9.01.2018).

⁶⁹ T. Meyssan, op. cit.

⁷⁰ Daily News Egypt, *Two years of foreign policy under Al-Sisi...*, op. cit.

układu sił w systemie międzynarodowym na rzecz promowania własnych interesów i osiągania celów. Jednakże w obecnej sytuacji w konsekwencji wydarzeń „arabskiej wiosny” rozwiązywanie kwestii wewnętrznych i sytuacja w regionie, spowodowana toczącymi się konfliktami w państwach dysfunkcyjnych, przede wszystkim w Libii, Syrii, Iraku, Palestynie i Jemenie, i ich implikacje, należą do głównych przeszkód w bardziej efektywnym realizowaniu priorytetów w polityce zagranicznej. W zawieraniu sojuszy międzynarodowych i realizowaniu interesu narodowego Egipt pod rządami as-Sisiego zaczął wykazywać dużą inicjatywność i prowadzić bardziej zrównoważoną i mniej serwilistyczną politykę zagraniczną (szczególnie w stosunku do Stanów Zjednoczonych, ale również wobec Arabii Saudyjskiej) oraz poszerzać opcje współpracy globalnej m.in. z Rosją. Do listy niewątpliwych osiągnięć trzeba zaliczyć odbudowanie koalicji i utrzymywanie współpracy z monarchiami naftowymi Zatoki Perskiej, a zwłaszcza z Arabią Saudyjską, Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi i Kuwejtem, i ich ogromnie ważną dla naprawy gospodarki Egiptu pomoc finansową. Jest na niej także powrót do sojuszniczej współpracy ze Stanami Zjednoczonymi, ale również nawiązanie bliższej współpracy z Rosją, kontynuowanie bardzo dobrej, czy już nawet strategicznej współpracy z Izraelem, pogłębienie współpracy zwłaszcza w dziedzinie archeologii, nauki, badań i technologii z Francją, kontynuowanie relacji ekonomicznych z Włochami oraz nawiązanie współpracy z Grecją i Cyprzem. Ze względu na wpływ dyplomacji publicznej na współpracę na arenie międzynarodowej ważnym sygnałem wysłanym do społeczności międzynarodowej było ogłoszenie 2016 rokiem dyplomacji Egiptu. W kwestii konfliktu palestyńsko-izraelskiego sukcesem Egiptu było przejęcie inicjatywy w sponsorowaniu rozmów prowadzących do porozumienia między palestyńskim Fatahem i Hamasem, a w listopadzie 2017 r. pośredniczenie w zawarciu między nimi porozumienia w celu przywrócenia rządów Autonomii Palestyńskiej w Strefie Gazy dotychczas kontrolowanej przez Hamas. W sferze naprawy gospodarki, w 2016 r. Egipt potrafił przekonać Międzynarodowych Fundusz Walutowy do wprowadzenia reformatorskiego programu, aby przywrócić stabilność makroekonomiczną i zrównoważyć finanse publiczne – znacznie obniżyć deficyt budżetowy i inflację, zmniejszyć dług publiczny i pobudzić wzrost gospodarczy. Wydarzeniem ogromnej wagi było otwarcie 6 sierpnia 2015 r. Nowego Kanału Sueskiego (drugiego toru), który zwiększa jego przepustowość i ma w przyszłości obsługiwać Nowy Jedwabny Szlak. Na podkreślenie zasługują także inwestycje poczynione przez Egipt w Afryce, o wartości 1 miliarda USD⁷¹.

Listę słabości w polityce zagranicznej otwiera konflikt z Sudanem, w związku z nierozstrzygniętym sporem terytorialnym dotyczącym Trójkąta Halaib, oraz zaostrenie się stosunków z Etiopią na tle podziału wód Nilu i zagrożenia, jakie Egipt widzi w niemalże sfinalizowanej budowie Tamy Wielkiego Odrodzenia. Jest na tej liście również brak wymiernych sukcesów dyplomacji Egiptu, choćby mediacyjnych, w stabilizowaniu

⁷¹ English Ahram Online, *Sisi says Egypt's investments in Africa over past year amount to \$1 billion*, 8.12.2017, <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/3/12/283003/Business/Economy/Sisi-says-Egypt's-investments-in-Africa-over-past-y.aspx> (data dostępu: 9.01.2018).

sytuacji w regionie, zwłaszcza w takich państwach jak Libia czy Syria. Nie doszło także do normalizacji relacji z Turcją i Iranem, a w stosunkach dyplomatycznych z Katarom nie tylko nie nastąpiła poprawa, lecz w czerwcu 2017 r. zostały one zerwane przez Egipt ze względu na zarzuty pod adresem strony katarskiej o wspieranie terroryzmu w regionie. Zarówno Turcja, jak i Iran, kraje muzułmańskie lecz niearabskie, dwaj gracze o ogromnych ambicjach przywódczych, od dawna rywalizują z Egiptem i dążą do zmiany *status quo* w regionie Bliskiego Wschodu. Stosunki Egiptu z Iranem, który jest politycznym przywódcą dla wyznawców islamu szyickiego, są złe od ponad 30 lat (do ich poprawy doszło na krótko jedynie w czasie rządów prezydenta Mursiego i Braci Muzułmanów). Natomiast z Turcją doszło do eskalacji konfliktu w czasie „arabskiej wiosny”, a także po jej zakończeniu⁷². Strona egipska od lat twierdzi, że te państwa ingerują w jej politykę wewnętrzną. Zatem trudno tu kwestionować efektywność działań dyplomacji Egiptu. Wydaje się również, że gdyby nawet Egipt przyjął inny *modus operandi* i wykazał bardziej koncyliacyjną postawę wobec tych państw, nie doszłoby do normalizacji wzajemnych stosunków, gdyż wola musi być po obydwu stronach. Egipt nie jest także postrzegany przez społeczność międzynarodową jako państwo obywatelskie, demokratyzujące się i reformujące się politycznie.

Porównując osiągnięcia i słabości w polityce zagranicznej Egiptu, można wyraźnie dostrzec, że decyzje podejmowane w polityce zagranicznej przez prezydenta as-Sissiego od czasu objęcia urzędu w lipcu 2014 r. uwarunkowane są przede wszystkim rozwiązywaniem nabrzmiałych kwestii wewnętrznych i poprzez to wpłynięciem na percepcję Egiptu oraz odbudowywaniem zaufania państw zachodnich, jego utraconych regionalnych ról i pozycji międzynarodowych. Widać także, że do pewnego stopnia prezydent as-Sisi zrealizował jeden z najważniejszych celów i zarazem wyzwanie w tej polityce, którym była zmiana stosunku do nowego prezydenta i jego rządu w Egipcie, dostrzeżenie ich potencjalnych możliwości, ich wysiłków naprawy sytuacji w państwie i odzyskania wpływu na bezpieczeństwo w regionie Bliskiego Wschodu. Ten cel został zrealizowany do pewnego stopnia mimo powrotu do rządów autorytarnych, nasilenia się działań aparatu represji i ograniczania praw politycznych i wolności obywatelskich. Czy zatem osiągnięcia w polityce zagranicznej w dużej mierze gwarantuje znaczenie geopolityczne i geostrategiczne Egiptu, jego potencjał militarny i ludnościowy, a dla państw, które z nim współpracują, najważniejsze są ich interesy i utrzymywanie *status quo* w regionie? Destabilizacja ekonomiczno-polityczna rzutuje na prowadzenie polityki zagranicznej przez Egipt i wywołuje u niektórych Egipcjan nostalgię za erą Mubarak. Byli wysocy rangą wojskowi wywodzący się z elity armii zawsze długo rządili Egiptem, a najdłużej z nich, bo niemal 30 lat, Hosni Mubarak, i nie byli skłonni oddać władzy. Zatem nie jest prawdopodobne, aby w zbliżających się wyborach prezydenckich prezydent as-Sisi mógł mieć konkurencję i obawiał się o reelekcję. Wymieniani trzej kandydaci, którzy deklarują ubieganie się o najwyższy

⁷² Zob. szerzej: J. Sierańska, op. cit., s. 55–56.

urząd w państwie: Ahmed Szafik, były premier z czasów prezydentury Mubaraka, już zawansowany wiekiem, Musa Mustafa Musa, mało znany centrowy polityk i lider pozaparlamentarnej partii Jutro (Hizb el-Ghad) oraz Sedki Sobhi, obecny minister obrony, który jest w Egipcie wymieniany jako jego potencjalny sukcesor w przyszłości, nie mają wystarczającego poparcia w społeczeństwie, aby być rzeczywistą konkurencją dla obecnego prezydenta w zaplanowanych na marzec 2018 r. wyborach prezydenckich⁷³. As-Sisi jest także gwarantem zarówno dla Egipcjan, państw arabskich, jak i Izraela oraz szeroko pojętego Zachodu, że do władzy w Egipcie nie dojdą ani Bracia Muzułmanie, ani żadne inne ugrupowania o radykalnych poglądach. Jest zatem gwarantem bezpieczeństwa.

Egypt's Foreign Policy under President Abd al-Fattah as-Sisi

The article defines and analyses Egypt's foreign policy over the three-year period of Abd al-Fattah as-Sisi's presidency, its strategic goals and main directions, as well as its most significant instrument, which is entering into international alliances. President as-Sisi and his team take efforts to restore Egypt as the leader of the Arab world and to influence the balance of power in the Middle East and beyond, including in North Africa.

Due to a serious economic crisis in Egypt, cooperation and maintaining strong ties with the Gulf Cooperation Council (GCC) countries, especially Saudi Arabia, the United Arab Emirates, Kuwait and Bahrain, is of great importance. Egypt needs their financial support because of an ambitious reform programme adopted in November 2016 by the Egyptian authorities which is being implemented with the support of the International Monetary Fund.

The return to allied cooperation with the US, the search for new cooperation options, i.a. establishing closer ties with Russia, the continuation of very good or even strategic cooperation with Israel, broadening cooperation with France in the field of archaeology, science, research and technology, as well as the need to intensify economic ties with Italy are all examined.

The article presents the outcome of Egyptian diplomatic successes and weaknesses, as well as the impact of internal economic-political destabilisation after the Arab Spring and the situation in the dysfunctional countries of the Middle East and North Africa for a more effective accomplishment of the priorities in Egypt's foreign policy. The internal and external challenges and threats, including Egypt's struggle with Islamic extremism (jihadism) in the Sinai Peninsula have been emphasized.

Keywords: Egypt, foreign policy, Abd al-Fattah as-Sisi, economic crisis, political instability, Arab countries, Gulf Cooperation Countries (GCC), Middle East, North Africa, dysfunctional countries, Islamic extremism (jihadism), Sinai Peninsula.

⁷³ The Telegraph, *Egypt to hold presidential elections in March*, by Associated Press, 8.01.2018, <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/01/08/egypt-hold-presidential-elections-march/> (data dostępu: 9.01.2018).